

Deset Miliona, danas naravno niko o tome ne govori. Šta me se tiče šećer, ja sam turista! vikao je dezertar, zatim citirao Horkhajmera, i to baš Horkhajmera u Havani! Govorili smo i o Staljinu i Danteu, ne znam više zašto, kakve je veze Dante imao sa šećerom. I bio sam rasejan i pogledao napolje preko lučkih zidina na Karipsko more, i tad sam ga ugledao, bio je mnogo veći i belji nego sve što je belo, daleko napolju, samo ja sam ga video i niko više, u mračnom zalivu, noć je bila vedra, a more crno i glatko kao ogledalo, tad sam ugledao taj ledeni breg, strahovito visok i hladan, kao hladna fatamorgana plovio je polako, nepozivo, beo, prema meni.

DVADESETO PEVANJE

Osmog maja, kažu, desilo se čudo, veliki je TITANIK potonuo ludo. Beše ložac jedan što Šajn su ga zvali, pod kotlom je vatru morao da pali. Taman je svoj pasulj bio pojeo dopola kad odnese mu voda ceo tanjir sa stola. Kapetane, reče, pasulj sam pojeo dopola a sad mi voda odnese ceo tanjir sa stola. A kapetan reče: Zar se ti to plašiš? Seti se, Šajn, dug još treba da mi vratiš! Šajne, sedi tu na svoje crno dupe narediću da se uključe sad sve brodske pumpe. Šajn se vrati pod palubu, kad gle dim se diže, a voda već do pupka, sve bliže i bliže. Kapetane, reče, vidim dim se diže a voda već do pupka, sve bliže i bliže. A kapetan reče: Zar se ti to plašiš? Seti se, Šajn, dug još treba da mi vratiš! Šajne sedi tu na svoje crno dupe narediću da se uključe sad sve brodske pumpe. Šajn se vrati opet pod palubu broda kad tamo već do grla narasla je voda. Kapetane, reče, bio sam pod palubom broda, ali tamo već do grla narasla je voda. A kapetan reče: Zar se ti to plašiš? Seti se, Šajn, dug još treba da mi vratiš! Šajne sedi tu na svoje crno dupe narediću da se uključe sad sve brodske pumpe. Kapetane, reče Šajn, uvek si u pravu, al' u torbu više ja ne stavljam glavu! To prozbori Šajn i mahnu svima gore mahnu svima Šajn, pa skoči u more. Kapetane viknu: Šajne, ne ostavljaj me sada! Evo ti sto dolara, ti si moja nada.

Kapetane, reče Šajn, bolje i ti skoči, skoči za mnom, ubrzo će i ajkule doći! Tada kćerka kapetana na palubu stiže, gle haljinu raskopčava, čak i steznjak diže. Šajne, dragi, više glasićem od zlata, ruke bele na zemički, gaće oko vrata. Šajne, dragi Šajne, ne ostavljaj nas sada! Uzmi moju zemičku, ti si naša nada. Šajn im reče: Hvala, al' sad moram ići, Daleko je kuća, treba plivajući stići. I Šajn otpliva dalje, kao raba prava, Kad izroni ispod njega čudovišna glava. Neman reče: Šajne, brz si, ali znaj, Ako te ja sustignem, biće ti to kraj. Šajn joj reče: Ti mi nećeš pokvariti plan, I klišnu na pučinu, dok dlanom o dlan. A u Vašingtonu zamalo da izbije panika Kad se čulo za bednu sudbinu TITANIKA. Šajn je na uglu slušao graju preko mosta I kresnuo još jednu turu, bilo mu već svega dosta.

Po DEEP DOWN IN THE JUNGLE. NEGRO NARRATIVE FOLKLORE FROM THE STREETS OF PHILADELPHIA. Izdavač Roger D. Abraham. Chicago, 1970.

beleška:

Tema propasti Zapada nije nimalo nepoznata u zapadnoevropskoj, naročito ne u nemačkoj književnosti. Ako se njom bavi pesnik, poput ovogodišnjeg dobitnika »Zlatnog venca stručnih večeri poezije«, i to u delu objavljenom tek krajem prethodne godine, onda upućeni čitalac, kome je ono, valjda, i namenjeno, ima puno pravo da u njemu traži nešto što će prevazići dotadašnje umetničko-kritičke doživljaje sopstvene kulture, kao i nešto što će o njegovom vremenu govoriti na način koji pretenduje na izvrsnu dugovečnost. S čisto formalnog stanovišta, njegovo će očekivanje biti ispunjeno: Encensberger iz književnoistorijske zapostavljenosti vraća u nemačku literaturu ep, osavremenjavajući i prilagođavajući ga sopstvenom poetskom jeziku. Cinjenica je, ipak: epska širina pripovedanja u atomskom dobu, u delu s podnaslovom »Komedija«. Neće li se razočarati onaj koji u knjizi traži ono što je našem pesniku, kao pesniku, najsvojstvenije — njegov iskonski lirizam? I mogu li epski, čak i dramski elementi (nedavno je »Propast Titanika« uspešno drammatizovana) da odgovarajući način zameni nedostatak klasičnog poetskog? Svakako da će odgovor zavistiti pred svega od celokupne umetničke ubedljivosti kojom je pesnik izveo svoju zamisao.

Drugim rečima, »Propast Titanika« treba shvatiti kao jednu celinu čiji se raznorodni i naizgled antagonistički delovi upotpunjuju i međusobno nadgrađuju. Jedino tako se može videti viša svrha u tome da, recimo, iza realističkog opisa brodoloma, tj. zbivanja na brodu, sledi akademska panel-diskusija o irelevantnim kvazifilozofskim pitanjima, pa faktografski popis agencijskih vesti na dan sudara sa ledenim bregom, zatim oponašanje crnačke ulične balade, pa opet scena brodoloma, itd. Očigledno je: propast ovog najboljeg od svih brodova je samo povod, lajtmotiv, ali ne i pravi sadržaj i poruka epa. Ona je, rekli bismo, ne u brodolomu, već u propasti »najboljih od svih svetova«. Jer, Titanik, kao oličjenje tehničkog savršenstva, simbol klasnog društvenog ustrojstva (sa podpalubljem), i nadasve mit, doduše trivijalan, poseduje sve suštinske komponente sveta u kome je delo nastalo. Koincidencija između Voltera i našeg pesnika nameće se i na kraju dela. Optimizam jednog i drugog izrazito je slične prirode: dok se Kaudid povlači od sveta da bi obradio svoj vrt, dotle, obratno, kod Encensbergera svet o kome je on do tada boravio, svet Titanika, nestaje u dubini i on ostaje sam. Živ, plivajući usred Atlantika. Oba junaka su preživeli bure svojih vremena, ali veliko je pitanje kakve je vrste njihov optimizam.

»Propast Zapada« prikazana je, po našem uverenju, ovde na način koji joj kulturi, i onima koji se o nju oslanjaju, podiže još jedan spomenik. Borba protiv sopstvenih vetrenjača opet je najviše rezultirala na estetskom polju »lepe književnosti«.

beleška i prevod:
Zlatko Krasni

DVE PESME

jordan plevneš

TEORIJA OTROVA

Ti si najsnažnija sadržina našeg vazduha
Voće što raste u međama tog bezdana
Ti si pogubitelj svih zaboravljenih tragača
Što dišu u smrti besplodnih misli
Dok nauka ne može da objasni
Kada si lek reči, kad njihova najskuplja himna
Kad si uspeće, kad uznošenje
Pred kobnim zakonima, pred dalekim pretnjama!

Besmisljeno je naše bekstvo
Pred pohodima tvog trijumfalnog galopa
Mi malodušni slavuji
Zapreteni u postelji iznemoglih zvezda
Mi nežni ljubavnici sa nemogućim pticama
Mi čudno razboljena deca
Igramo se skrivalica sa istorijom
Ne znamo kako da se žrtvuujemo na tvom oltaru
Svemoćni otrove teških reči
U kojem nikad da otkrijemo nikad došlo doba
Zloglasnu tajnu tvog sjedinjenja

Ne beše vremena da započnemo sa manifestima
Za mesto domovine
U zemljopisu našeg iščezlog semena
Ne bi vremena da oplakujemo narodne pevače i svete reči
Znači bili smo nepovratno sami da te poričemo

Znači bili smo leptiri pred istom pravovremenom čeljusti
A ti beše
A ti si bio
Siguran hleb u svakom novom danu
U knjigama naših životpisa
Dok smo se gubili, dok smo te disali

PESMA MRTVOG KONSTANTINA

Iznenada nešto se izvi nad vodama Bosfora
Minu kao oblak nad krepošču moga straha
I opet se iznad površina podiže
Rukopisi tamnog odjeka
Da li to beše glas, pesma ili grob visinama

U samo rasulo stupih u Carigrad
Beše već kasno
Dušu na proplanke juga da vratim
Koja ostade sa mnom ali bez mene već
Dok smo mislili gde da tražimo
Mladića iz Janine i sa Drima

1861. u kom zatvoru. S kakvim otrovom.
Mogu li da ponovim tvoj poslednji san
Ti i brat bez krvi
Bez mastila bez doma
Bacaju vas nage
Grehovi, imperije, kosti, koje niste shvatili 1861.

Padala je kiša
I noć se razlistavala u zvučni letopis
Ispričan u bojama od nepoznatog fantaste
Dva mora nudiše mi mostove za nepovrat
Tada sam mislio na Makedoniju
Na jedan potok među jasikama
Kamilicom, rascvetanim šljivama
Koji bi šumorio nad tvojim grobom

I kao da su me kljuvale ptice praznih očiju
Hladna mi je odaja samo trebala i Moskva
Da verujem kako završavam tvojemu
s makedonskog preveo J. Z.

Jordan Plevneš je rođen 1953. u selu Slošetica (SR Makedonija). Autor je knjige »Teorija otrova« iz koje donosimo dve pesme.